

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

จากสถานการณ์ทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนไปของประเทศไทย ได้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นทั้งในโครงสร้างการผลิตและโครงสร้างตลาดแรงงาน โดยมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิตจากการผลิตเพื่อการบริโภคภายในประเทศเป็นการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าและเป็นการผลิตเพื่อการส่งออกในที่สุด ซึ่งทำให้เกิดการขยายตัวสูงขึ้นอย่างรวดเร็วในภาคอุตสาหกรรม มีการจ้างงานเพิ่มมากขึ้น โดยที่แรงงานนั้นจะต้องมีอัตราค่าจ้างที่ไม่สูงจนเกินไป และมีฝีมือการผลิตที่ดีเป็นสำคัญ ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางด้านโครงสร้างตลาดแรงงานนั้น ในอดีตประเทศไทยต้องประสบกับปัญหาการว่างงานเป็นอย่างมาก ต่อมาเมื่อมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจได้ ก่อให้เกิดการจ้างงานที่เพิ่มมากขึ้น ในขณะที่มีแรงงานใหม่เข้าสู่ตลาดแรงงานลดลงเรื่อยๆ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้ มีผลทำให้เกิดปัญหาแรงงานขาดแคลนบางสาขาภายในประเทศ จากสภาพที่ตลาดแรงงานในประเทศไทยไม่สามารถสนองต่อความต้องการได้อย่างเพียงพอและทั่วถึง ทำให้แรงงานต่างด้าวถูกนำเข้าสู่ระบบตลาดแรงงานไทยมากขึ้น ในช่วงที่ผ่านมานั้นมีแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านของไทยที่มีพื้นที่เขตชายแดนติดกันคือ ประเทศพม่า ประเทศลาว และประเทศกัมพูชา ได้ลักลอบเข้ามาทำงานในประเทศไทยและกระจายอยู่ตามพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ โดยเฉพาะในจังหวัดที่มีการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจและอยู่ติดเขตชายแดน (เสกสิทธิ์, 2539 : 2)

ประเทศไทยและประเทศพมามีพรมแดนติดต่อกันทั้งทางบกและทางทะเล ความยาวประมาณ 2,400 กิโลเมตร และส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าเขาแทบทั้งสิ้นทำให้การอพยพข้ามแดนของชาวพม่าเป็นไปได้โดยง่าย สำหรับชาวพม่าที่เข้ามายังประเทศไทยต่างก็มีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน เช่น ต้องการหารายได้ด้วยการหางานทำ ขนส่งยาเสพติด ขายบริการทางเพศ เป็นต้น (กฤตยา, 2547 : 5)

จังหวัดตากเป็นจังหวัดมีพรมแดนทางทิศตะวันตกติดต่อกับประเทศพม่า โดยมีแนวเขตแดนระยะทางยาวประมาณ 535 กิโลเมตร เป็นพรมแดนที่กั้นด้วยแม่น้ำเมยและห้วยวาลีย์ ระยะทางยาวประมาณ 380 กิโลเมตร เป็นทิวเขาตะนาวศรียาวประมาณ 155 กิโลเมตร โดยมี 5 อำเภอที่มีเขต

ติดต่อกับชายแดน ได้แก่ อำเภอแม่สอด อำเภอแม่ระมาด อำเภอท่าสองยาง อำเภอพบพระ และ อำเภออุ้มผาง โดยที่อำเภอแม่สอดจะถือได้ว่าเป็นแหล่งการค้าชายแดนไทย-พม่าที่สำคัญ ที่สุดของภาคเหนือ มีจุดทำการค้า 1 แห่ง คือจุดผ่านแดนถาวรแม่สอด-เมียวดี ตั้งอยู่บริเวณบ้านริมเมย หมู่ที่ 2 ตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด มีช่องทางอนุมัติที่ให้นำเข้า-ส่งออกสินค้า คือสะพานมิตรภาพไทย-พม่า และนอกจากนี้อำเภอแม่สอดยังมีท่าเลที่ตั้งอยู่ใกล้กับกรุงย่างกุ้ง (Yangon) อันเป็นเมืองหลวงของประเทศพม่า ประมาณ 250 กิโลเมตร จึงถือได้ว่าอยู่ใกล้ที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับแหล่งอื่นๆ

จากข้อมูลทางสถิติของหอการค้าจังหวัดตาก ทำให้ทราบว่าภาวะการค้าชายแดนไทย-พม่า ด้านอำเภอแม่สอดในปีงบประมาณ 2548 มีมูลค่ารวม 12,817.312 ล้านบาท แยกเป็นมูลค่าส่งออกจำนวน 12,062.883 ล้านบาท มูลค่าการนำเข้าจำนวน 754.429 ล้านบาท สินค้าส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ เครื่องอุปโภคบริโภคต่างๆ เช่น ผงชูรส น้ำมันปาล์ม รองเท้าแตะพองน้ำ ผ้าพิมพ์ฝ้ายร้อยเปอร์เซ็นต์ ยารักษาโรค ผ้าฝ้ายตัดเสื้อ เสื้อยืด ผ้าโพลีเอสเตอร์ เส้นด้ายควบย้อมสี และผ้าโสร่งไม้เย็บริม เป็นต้น ส่วนสินค้านำเข้าจากประเทศพม่าเป็นผลิตภัณฑ์จากป่า อัญมณี และสัตว์มีชีวิต ซึ่งได้แก่ โคมีชีวิต กระบือมีชีวิต สิ่งประดิษฐ์ทำด้วยไม้ ปูทะเลสด กุ้งสด เต้าหูลอมไฟฟ้าพร้อมอุปกรณ์ กระเพาะปลาตากแห้ง หัวหอมแดง และหนังโคคิบหมักเกลือ ซึ่งจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้นของอำเภอแม่สอด จึงมีผลทำให้ชาวพม่าเดินทางเข้ามาค้าขาย และหางานทำในเขตชายแดนไทย-พม่าในบริเวณดังกล่าวเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้สภาพภูมิศาสตร์ของอำเภอแม่สอดที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศพม่าเพียงมีแม่น้ำเมยเป็นเส้นกั้นเขตแดน มีผลทำให้ง่ายต่อการเดินทางเข้ามายังประเทศไทย

อำเภอพบพระ อำเภอแม่สอด อำเภอแม่ระมาด มีพื้นที่เพาะปลูกในภาคเกษตรอุตสาหกรรม เช่น พืชไร่ พืชสวน และไม้ดอกไม้ประดับประมาณ 656,747 ไร่ มูลค่าการลงทุน 6,049 ล้านบาท มูลค่าการผลิต 7,799 ล้านบาท/ปี เป็นแหล่งผลิตอาหารที่ใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศ ที่ถูกส่งเข้าสู่ตลาดกลาง จำนวนแรงงานที่ใช้ในภาคเกษตรทั้งสิ้นประมาณ 32,787 คน ในระบบเศรษฐกิจท้องถิ่นทั้งระบบ อาศัยแรงงานไทย เพียง 5,785 คนเท่านั้น ซึ่งตามเอกสารรายงานข้อมูลทางเศรษฐกิจ ของสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก (2546) ระบุว่าอำเภอพบพระ อำเภอแม่สอด อำเภอแม่ระมาดยังขาดแคลนแรงงานอีก 85,206 คน

จากการสำรวจของสำนักงานจัดหางาน เมื่อวันที่ 21 กันยายน 2548 พบว่าจังหวัดตากมีแรงงานต่างด้าว 41,242 คน ซึ่งได้รับอนุญาตให้ทำงานได้ทั้งหมด จำแนกเป็นลาว 7 คน กัมพูชา 5 คน และพม่า 41,230 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพกรรมกรในโรงงาน คนงานในแปลงเพาะปลูก และผู้รับใช้ในบ้าน โดยที่อำเภอพบพระถือได้ว่าเป็นอำเภอที่มีการจ้างแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าเข้าทำงานทางด้านการเกษตรมากที่สุด โดยมีจำนวน 1,954 คน ซึ่งแรงงานต่างด้าวโดยส่วนมากจะ

เดินทางอพยพเข้ามาทางบริเวณแนวชายแดนของพื้นที่อำเภอแม่สอดซึ่งอยู่ติดกับเขตแดนประเทศสหภาพพม่า โดยผ่านเข้ามาทางแม่น้ำเมย

นอกจากนี้อำเภอพบพระยังถือได้ว่าเป็นอำเภอที่มีพื้นที่ทำการเกษตรมากที่สุด มีพื้นที่การเกษตรทั้งสิ้น 336,764 ไร่ ตั้งอยู่ห่างจากอำเภอแม่สอดประมาณ 50 กิโลเมตร สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นพื้นที่ราบสูง สลับกับเขาสูง อยู่เหนือระดับน้ำทะเล 250 - 1,600 เมตร เป็นเขตรับลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งมีผลทำให้ฝนตกชุกและเป็นต้นกำเนิดของลำห้วยสำคัญ เช่น ห้วยวาลัย ห้วยแม่ละเมา ห้วยอุ้มเปี้ยม ห้วยน้ำนาก ห้วยมอเกอ แม่น้ำเมย แม่น้ำแม่กลอง และเพราะเป็นที่สูงจึงมีอากาศเย็นสบายตลอดทั้งปีจึงทำให้สภาพของพื้นที่ดินและแหล่งน้ำของอำเภอพบพระมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะสมต่อการเพาะปลูกโดยเฉพาะการปลูกพืชผักและผลไม้ ดังนั้นประชากรส่วนใหญ่ของอำเภอพบพระจึงประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรมโดยมีจำนวนครอบครัวเกษตรกร 6,238 ครอบครัว พืชเศรษฐกิจสำคัญที่ทำรายได้ให้ราษฎรและอำเภอพบพระ ได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันฝรั่ง ถั่วเขียว แตงเมลอน กุหลาบตัดดอก ดาวเรืองตัดดอก พืชผักชนิดต่างๆ ได้แก่ ผักกาดขาว ผักกาดเขียวปลี กะหล่ำปลี มะเขือเทศ กระเทียม ถั่วฝักยาว และผลไม้ชนิดต่างๆ อาทิเช่น ส้มเขียวหวาน ส้มโอ น้อยหน่า มะม่วง ลำไย กระท้อน ทับทิม และมะคา-เดเมีย เป็นต้น (สำนักงานเกษตรอำเภอพบพระ, 2549 : 11)

การอพยพเข้ามาในประเทศไทยของชาวพม่าได้สร้างผลกระทบให้แก่ประเทศไทยทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น กล่าวคือมีส่วนในการแย่งอาชีพแรงงานไทย ด้วยเหตุที่แรงงานชาวพม่าจะมีอัตราค่าแรงที่ถูกกว่าแรงงานไทยแล้ว แรงงานชาวพม่ายังสามารถทำงานได้โดยไม่เกียจคร้าน ไม่ว่าจะเป็นงานในไร่ในสวนหรืองานแบกหามต่างๆ และนอกจากนี้การเข้ามาทำงานของแรงงานชาวพม่ายังได้สร้างปัญหาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมในท้องถิ่นและระดับชาติ อาทิเช่น การก่ออาชญากรรม ทำให้เกิดโรคระบาด เป็นต้น และนอกจากนี้ยังเป็นการสร้างภาระให้กับประเทศไทยที่ต้องเสียงบประมาณในการจับกุมและผลักดันให้กลุ่มคนเหล่านี้ได้กลับสู่ประเทศ ดังนั้นจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพโดยทั่วไปของการจ้างแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าเข้าทำงาน โดยเฉพาะทางภาคการผลิตเกษตร และสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลทำให้ผู้ประกอบการชาวไทยนิยมจ้างแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าเข้าทำงานทางภาคการผลิตเกษตร และต้องการทราบว่าในการจ้างแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าเข้าทำงานนั้นได้สร้างปัญหาทางด้านใดให้เกิดขึ้นบ้าง ทั้งนี้ผลการวิจัยที่ได้จะเป็นประโยชน์ในแง่ขององค์ความรู้แก่ผู้ที่สนใจและผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติงานและการดำเนินงาน

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อทราบสภาพการจ้างแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าที่ทำงานภาคการผลิตเกษตรของอำเภอพบพระ จังหวัดตาก
2. เพื่อทราบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจ้างแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าเข้าทำงานภาคการผลิตเกษตรของอำเภอพบพระ จังหวัดตาก
3. เพื่อทราบปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการจ้างแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าเข้าทำงานภาคการผลิตเกษตรของอำเภอพบพระ จังหวัดตาก

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยในครั้งนี้จะได้องค์ความรู้และความเข้าใจที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่ผู้ประกอบการทำให้ทราบว่าควรจะมีการจัดการอย่างไรในการจ้างแรงงานต่างด้าวเข้าทำงาน ผู้ใช้แรงงานต่างด้าวทำให้ทราบว่าควรจะมีการปฏิบัติตัวอย่างใดในการเข้ามาทำงาน และเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินมาตรการหรือดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับแรงงานต่างด้าว

สมมติฐานของงานวิจัย

ลักษณะส่วนบุคคล ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและกฎหมายของผู้ประกอบการมีความสัมพันธ์กับการจ้างแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าเข้าทำงานภาคการผลิตเกษตรของอำเภอพบพระ จังหวัดตาก

ขอบเขตของงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาถึงสภาพการจ้างแรงงานต่างด้าวที่มีสัญชาติพม่าซึ่งได้จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการภาคการผลิตเกษตร และได้จากการสัมภาษณ์แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าที่เข้ามาทำงานภาคการผลิตเกษตรของอำเภอพบพระ รวมทั้งศึกษาถึงลักษณะส่วนบุคคล ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและกฎหมายที่มีผลต่อการจ้างแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าเข้าทำงานของผู้ประกอบการภาคการผลิตเกษตร โดยได้กำหนดช่วงเวลาในการศึกษาที่ปี พ.ศ. 2548

นิยามศัพท์

สภาพการจ้างแรงงานต่างด้าว หมายถึง ลักษณะข้อมูลโดยทั่วไปของกลุ่มแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าที่ทำงานภาคการผลิตเกษตรในพื้นที่อำเภอพบพระ โดยเป็นข้อมูลด้านลักษณะส่วน

บุคคล ด้านเศรษฐกิจ ข้อมูลวิธีการหรือขั้นตอนในการเดินทางเข้ามายังประเทศไทย และสาเหตุที่ทำให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าต้องเข้ามาทำงานในอำเภอพบพระ

แรงงานต่างด้าว หมายถึง ผู้ใช้แรงงานต่างชาติที่ทำงานอยู่ในประเทศที่ไม่ได้เป็นพลเมืองของประเทศนั้น

แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า หมายถึง คนที่ถือสัญชาติพม่าตามกฎหมาย แต่อาจเป็นคนเชื้อชาติมอญ พม่า และไทยใหญ่ ซึ่งได้ทำงานเป็นผู้ใช้แรงงานภาคการผลิตเกษตรในประเทศไทย

แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย หมายถึง ผู้ที่ใช้แรงงานต่างชาติสัญชาติพม่า ลาว กัมพูชา ซึ่งลักลอบเข้าเมืองโดยทางบกหรือทางเรือ ตามแนวชายแดนระหว่างประเทศไทย พม่า ลาว และกัมพูชา และลักลอบทำงานอยู่ในกิจการต่างๆ โดยไม่ได้รับอนุญาตให้ทำงานจากเจ้าพนักงานตามกฎหมาย

แรงงานต่างด้าวถูกกฎหมาย หมายถึง ผู้ที่ใช้แรงงานต่างชาติสัญชาติพม่า ลาว กัมพูชา ซึ่งลักลอบเข้าเมืองโดยทางบกหรือทางเรือ ตามแนวชายแดนระหว่างประเทศไทย พม่า ลาว และกัมพูชา และลักลอบทำงานอยู่ในกิจการต่างๆ โดยนายจ้างหรือผู้ประกอบการได้พาไปขึ้นทะเบียนให้ได้รับอนุญาตทำงานจากเจ้าพนักงานตามกฎหมาย

ผู้ประกอบการภาคการผลิตเกษตร หมายถึง เจ้าของกิจการภาคการผลิตเกษตรที่มีการจ้างแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าเข้าทำงาน

รายได้ภาคการผลิตเกษตร หมายถึง รายได้โดยรวมในภาคการผลิตเกษตร ทั้งในส่วนของ การเพาะปลูก และเลี้ยงสัตว์

การจด/ไม่จดทะเบียนแจ้งจำนวนแรงงานต่างด้าว หมายถึง จำนวนของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าที่ผู้ประกอบการภาคการผลิตเกษตรไปยื่นขอรับใบอนุญาตทำงานที่สำนักงานจัดหางานจังหวัด และจำนวนของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าที่ผู้ประกอบการภาคการผลิตเกษตรไม่ได้ไปยื่นขอรับใบอนุญาตทำงาน

ศักยภาพแรงงานต่างด้าว หมายถึง ลักษณะการทำงาน และนิสัยในการทำงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าที่มีผลต่อการจ้างงานของผู้ประกอบการเพื่อเข้าทำงานในภาคการผลิตเกษตร

ศักยภาพแรงงานไทย หมายถึง ลักษณะการทำงาน และนิสัยในการทำงานของแรงงานไทยที่มีผลต่อการจ้างงานของผู้ประกอบการเพื่อเข้าทำงานในภาคการผลิตเกษตร

ต้นทุนสวัสดิการสังคม หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่ผู้ประกอบการต้องทำการจ่ายให้กับแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าเมื่อแรงงานต่างด้าวประสบปัญหาทางด้านสุขภาพ และที่อยู่อาศัย

การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ หมายถึง การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ทั้งในด้านการตรวจคนเข้าเมือง การยื่นจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวเข้าทำงาน

กรอบแนวคิดการวิจัย

